

Çevre ve doğa koruma gerekliliği yaklaşımı ile yeşil örgütsel davranış arasındaki ilişkinin incelenmesi: Orman mühendislerine yönelik bir araştırma

Gökhan Topaloğlu^{a,*} , Murat Özen^b 

Özet: İnsanların çevreye karşı takındıkları tutum ve davranışlar çevresel yaklaşım olarak nitelendirilmektedir. Çevrenin hızla önem kazanması bireylerin çevreye karşı olumlu tutum göstermesini tetiklemiştir. Olumlu bir yaklaşımı benimseyen bireyler aynı zamanda çevreyi koruma düşüncesiyle olumlu davranışlar sergilemektedirler. Bu araştırma çevre ve doğa koruma gerekliliği yaklaşımının yeşil örgütsel davranış üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin elde edilmesinde anket tekniğinden yararlanılmıştır. Çevrimiçi (online) olarak kamuda çalışan orman mühendislerine yönelik yürütülen ankete 120 kişi katılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde SPSS 22 programından yararlanılmıştır. Verilerin analizinde Faktör Analizi, Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis-H testleri ile Korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre orman mühendislerinin eğitim durumlarına göre yeşil örgütsel davranışlarının anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Ayrıca çevre ve doğa koruma yaklaşımlarının yeşil örgütsel davranış üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çevre koruma, Çevresel bilinç, Orman mühendisi, Yeşil örgütsel davranış

Examining the relationship between the environmental and nature protection necessity approach and green organizational behavior: A research on forest engineers

Abstract: The attitudes and behaviors of people towards the environment are described as environmental approach. The rapid importance of the environment has triggered individuals' positive attitudes towards the environment. Individuals who adopt a positive approach also exhibit positive behaviors with the idea of protecting the environment. This research was carried out to determine the effect of the environmental and nature protection necessity approach on green organizational behavior. Survey technique was used to obtain the data. 120 people participated in the survey conducted online for forest engineers working in the public sector. SPSS 22 program was used to analyze the data. Factor Analysis, Mann-Whitney U test and Kruskal Wallis-H tests and Correlation analysis were used to analyze the data. According to the research findings, it was determined that the green organizational behaviors of forest engineers differed significantly according to their educational status. Additionally, it has been determined that environmental and nature protection approaches have a statistically significant and positive effect on green organizational behavior.

Keywords: Environmental protection, Environmental awareness, Forest engineer, Green organizational behavior

1. Giriş

İnsanoğlu yaşanabilir temiz bir çevreye her zaman ihtiyaç duyduğu için yaşadıkları ortamı daima korumak zorundadır. Ancak, günümüzde küreselleşme, bilgi-teknoloji alanındaki ilerlemeler vb. ile birlikte değişen sosyolojik yapı neticesinde insanoğlunun ihtiyaçları her geçen gün çeşitlenmekte ve artmaktadır. Buna toplumun bazı kesimlerinin ihtiyaçları ile ihtiraslarını karıştırır hale gelmesi de eklenince tüketim kültürü ve davranışları değişerek tüketim toplumunu ortaya çıkarmıştır. Nitekim Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC)'nin raporunda da iklim değişikliğine neden olan sıcaklık artışlarının temel nedeninin insan kaynaklı olduğu belirtilmiştir (Demirbaş ve Aydın, 2020). Tüketim odaklı davranışlar koruma kullanma dengesini bozmuş ve çevre üzerindeki bu baskı günümüzün

en önemli problemlerinden olan çevresel problemleri ortaya çıkarmıştır (Kardaş ve Cebe, 2018). Bunlardan en önemlisi de yanlış arazi kullanımı, ormansızlaşma, tarım arazilerinin bilinçsizce tahrip edilmesi, yenilenebilir enerji yerine fosil yakıtlarının kullanılması gibi nedenlere dayandırılan küresel iklim değişikliğidir (Boz vd., 2020). Bu çevre sorunlarının insan yaşamını tehdit eder hale gelmesiyle ciddiyeti gün geçtikçe artmaktadır (Bowonder, 1986). Bu ciddiyet sadece bireysel olarak değil kurumsal olarak da bazı faaliyetlerin yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu faaliyetlerin güzel örneklerinden biri olarak, iklim değişikliği ile mücadele noktasında OGM tarafından yapılan ormancılıkta sertifikalandırma faaliyetleri oldukça önemlidir. Sertifikasyon, bir ürünün hammaddesinin sosyal, ekonomik ve ekolojik olarak uygun şekilde üretildiğini ifade etmektedir (Akyol ve Tolunay, 2014). Bu faaliyetler, OGM bünyesinde

^a Tarım ve Orman Bakanlığı, Aydın Şube Müdürlüğü, Aydın

^b Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Orman Fakültesi, Isparta

@ * **Corresponding author** (İletişim yazarı): gtopaloglu18@gmail.com

✓ **Received** (Geliş tarihi): 22.11.2023, **Accepted** (Kabul tarihi): 23.02.2024



Citation (Atıf): Topaloğlu, G., Özen, M., 2024. Çevre ve doğa koruma gerekliliği yaklaşımı ile yeşil örgütsel davranış arasındaki ilişkinin incelenmesi: Orman mühendislerine yönelik bir araştırma. Turkish Journal of Forestry, 25(1): 12-20.

DOI: [10.18182/tjf.1394594](https://doi.org/10.18182/tjf.1394594)

görev yapan orman mühendisleri başta olmak üzere ilgili teknik personel aracılığı ile gerçekleştirilmektedir.

Çevre ve doğanın korunması noktasında insanların olumlu yaklaşım sergilemesi oldukça önemlidir. İnsanların çevresel bilinç kazanması çevreye karşı duyarlılıklarının artmasına ve çevresel problemlerin çözümünün bir parçası olma konusundaki istekliliğinin oluşmasına katkı sağlayacaktır. Yeşil davranış, insanların çevreye en az zarar verme gayesiyle sergiledikleri davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Özalp, 2019). Yeşil örgütsel davranış ise belli çevresel farkındalık düzeyi ve çevreci bir anlayış ile davranışların şekillenmesi olarak ifade edilebilir (Sönmez, 2020). Yeşil örgütsel davranış, çevresel konulara karşı ilgili olma ve çevresel problemlerin çözümündeki istekliliği olarak ifade edilen *çevresel duyarlılık* (Çabuk ve Karacaoğlu, 2003), çevre dostu uygulamaları destekleme şeklinde tanımlanan *çevresel katılım* (Şimşekli, 2004), kaynakların tasarruflu kullanılmasını ifade eden *ekonomik duyarlılık* (Erbaşı, 2018), çevreye duyarlı ürünlerin üretim süreçlerinin destekleme olarak tanımlanan *teknolojik duyarlılık* (Kılınç, 2019) ve çevresel sorunlara karşı duyarlı olarak geri dönüşüme uygun çevre dostu ürünlerin satın alınmasını ifade eden *yeşil satın alma* (Min ve Galle, 2001; Sarkis, 2001) gibi unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Temelde bu kavramların tamamı yeşil örgütsel davranışı ifade etmektedir.

Sanayileşme ve nüfus artışına paralel olarak çevre üzerindeki baskı gün geçtikçe artmaktadır. Bununla birlikte çevre duyarlılığı kazanmış tüketicilerin artması örgütlerin de bu konuda hassas olmasını zorunlu kılmıştır. Örgütler çevresel sorunlarına karşı önem almak ve üstesinden gelebilmek için çevre dostu kavramlar, yeşil satın alma davranışı ve sürdürülebilirlik konularına odaklanmışlardır (Weerathna vd., 2017). Nitekim çevrenin korunması ve gelecek nesillere aktarılması noktasında yeşil davranışlar ve sürdürülebilirlik oldukça önemlidir. Ancak örgütlerin işleyiş stratejilerini yeşil odağında belirlemesinin yanı sıra çalışan bireylerinde yeşil kavramını benimseyip bu çerçevede davranışlarını sergilemesi gerekmektedir (Boiral vd., 2015).

Çevre bilincinin artması ile yeşil kavramı da gün geçtikçe daha fazla önem kazanmaya başlamıştır. Literatürde eğitim (Sönmez, 2020), sağlık (Aslan vd., 2023) tekstil (Yiğit, 2022), turizm (Yaşar, 2023) gibi farklı sektörlerde yeşil örgütsel davranışların araştırıldığı eserler bulunmaktadır. Ancak ormancılıkta yeşil örgütsel davranış üzerine araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Ekosistemin önemli bir unsuru olan ormanların korunması ve doğru işletilmesi yeşil kavramı ile ilişkilendirildiğinde göz ardı edilemeyecek alanlardır. Çevre yönetimi ve doğanın korunmasında önemli roller üstlenen orman mühendislerinin çevresel yaklaşımları ve davranışları da bu nedenle oldukça önemlidir. Bu düşünceden hareketle araştırmada Orman Genel Müdürlüğü (OGM)'nde görev yapan orman mühendislerinin çevre ve doğa koruma gerekliliği yaklaşımı (ÇDGY) ile yeşil örgütsel davranış (YÖD) arasındaki ilişki incelenmiştir.

2. Materyal ve yöntem

Araştırmada OGM'de görev yapan orman mühendislerinin çevre ve doğa koruma yaklaşımları ve yeşil örgütsel davranış arasındaki ilişki ile bu kavramların demografik özelliklere göre farklılık durumlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla araştırma kapsamında aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

- H₁: ÇDGY ve YÖD cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir.
H₂: ÇDGY ve YÖD göreve göre anlamlı farklılık göstermektedir.
H₃: ÇDGY ve YÖD yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir.
H₄: ÇDGY ve YÖD medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermektedir.
H₅: ÇDGY ve YÖD eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.
H₆: ÇDGY ve YÖD arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.

Araştırma verilerinin toplanmasında anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket formunun tasarlanmasında öncelikli olarak literatür taraması yapıp konu ile ilgili kaynaklardan yararlanılmıştır. Anket formlarının uygulanması için Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 182/05 no'lu kararı ile etik kurul izni alınmıştır. Literatür taraması sonucunda; ÇDGY ölçeği Yılmaz (2009), YÖD ölçeği ise Erbaşı (2019) tarafından geliştirilen Bulut (2022)'ün çalışmasında kullandığı ölçeklerden yararlanılmıştır. Anket formu 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm katılımcıların profil özelliklerini belirleme yönelik sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölüm çevre ve doğa koruma gerekliliği yaklaşımına yönelik önermelerden oluşmaktadır. Son bölüm ise yeşil örgütsel davranışa yönelik önermelerden oluşmaktadır. Çevre üzerindeki olumsuz baskılar nedeniyle yaşanabilir bir çevreye günden güne daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle bu çevresel problemlerin çözümünde katılımcı bir yaklaşımla bireysel farkındalığın artırılması ve olumlu yaklaşımların desteklenmesi gerekmektedir (Chapman ve Sharma, 2001). Bu nedenle çevre ve doğa koruma gerekliliği yaklaşımı ölçeğinde çevresel bilinç ve tutumu belirleme amacına yönelik ifadeler yer almaktadır. Çevreye karşı duyarlı ve olumlu tutum sergileyen bireylerin davranışlarının da bu doğrultuda şekillenmesi beklenmektedir. Yeşil örgütsel davranışı, çevreye duyarlı tüketicilerin davranışlarını şekillendiren eylemler olarak ifade edilmektedir (Sönmez, 2020). Yeşil örgütsel davranış ölçeğinde de katılımcıların yeşil davranışlarını ölçmeye yönelik ifadeler yer almaktadır. Anket formunda 5'li likert tipi ölçek kullanılmıştır (1: Hiç katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Tamamen katılıyorum).

Çalışmanın evrenini OGM'de görev yapan orman mühendisleri oluşturmaktadır. OGM'de 2023 yılı itibari ile farklı pozisyonlarda görev yapan yaklaşık 12000 orman mühendisi bulunmaktadır (OGM, 2023). Buna göre örneklem büyüklüğü 96 olarak hesaplanmıştır. Ancak araştırmada güvenirliliğin artırılması amacıyla 120 orman mühendisi ile çevrimiçi (online) olarak anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında aşağıdaki (1) numaralı denklemden (Özdamar, 2013) yararlanılmıştır.

$$n = \frac{z^2 N p q}{N d^2 + z^2 p q} \quad (1)$$

- n: örnek büyüklüğü
z: güven katsayısı (%95'lik güven için bu katsayı 1,96 alınmaktadır)
N: ana kütle büyüklüğü

p: ölçmek istenilen özelliğin ana kütlede bulunma ihtimali (Çalışma çok amaçlı olduğu için bu oran %50 alınmıştır.)

q: 1-p

D: kabul edilen örnekleme hatası (Çalışma için %10'luk bir örnekleme hatası öngörülmüştür.)

Araştırma kapsamında elde edilen veriler SPSS 22.0 istatistik paket programı yardımıyla değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığını test etmek için Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Kolmogorov-Smirnov testinde p değeri 0,05'ten küçük olduğu için verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir (Efek vd., 2018; Efek ve Yiğiter, 2021). Bu nedenle araştırmada veri analizi için parametrik olmayan testler uygulanmıştır. İkili karşılaştırmalarda (cinsiyet ve medeni duruma göre farklılık durumlarının tespiti için H1 ve H4 hipotezleri kapsamında) Mann-Whitney U testi, ikiden fazla grubun bulunduğu değişkenlerin karşılaştırılmasında (yaş, eğitim durumu ve göreve göre farklılık durumlarının tespiti için H2, H3 ve H5 hipotezleri kapsamında) Kruskal Wallis-H testinden yararlanılmıştır (Tozluoğlu vd., 2020). İki sayısal değişken arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin yönünü ve şiddetini belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmaktadır. Bu nedenle araştırmada ÇDGY ve YÖD değişkenleri arasındaki ilişkinin tespiti için korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Araştırmada veriler normal dağılıma sahip olmadığı için H_0 hipotezi kapsamında Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır (Kalaycı, 2008).

Ölçeklerin güvenilirliğini ve geçerliliğini test etmek ve çok fazla değişkenin tanımlanabilir belli sayıda değişkenle temsil edilmesine ilişkin açıklayıcı faktör analizi (AFA) (Büyüköztürk, 2002) kullanılmıştır. Faktör yapıları belirlenirken her bir önermenin faktör yükünün 0,30 ve üzerinde olması gerekmektedir (Neale ve Liebert, 1980; Harrington, 2009). AFA'da ölçeklerin güvenilirliğini ortaya koymak için crochbach's alfa katsayısından yararlanılmıştır. Bu katsayı 0,40 ve altında ise ölçek güvenilir değil, 0,41-0,59 arasında ise ölçek düşük güvenilir, 0,60-0,79 arası güvenilir ve 0,80 üzerinde ise ölçek oldukça güvenilir olarak kabul edilmektedir (Özdamar, 2002; Nunnally ve Bernstein, 1994). Araştırmada ÇDGY ölçeği crochbach's alfa katsayısı 0,539 YÖD crochbach's alfa katsayısı ise 0,952 olarak tespit edilmiştir.

Faktör yapıları belirlenirken dikkat edilmesi gereken bir hususta binişik değer ve toplam açıklanan varyans oranı (AVO)'dır. Binişik değer aynı anda birden fazla faktörü temsil eden ve bu faktör yükleri arasındaki değeri 0,10'dan az olan önermedir (Çokluk vd., 2012). Binişik değer olan önermelerin analizden çıkarılması gerekmektedir. Büyüköztürk (2012) ve Eroğlu (2008)'na göre davranış bilimleri açısından AVO'nun %40 olması yeterlidir. Verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını test etmek için ise Kaise-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi yapılmıştır (Keklik, 2023). KMO değerinin 0,50 ve üzerinde olması, Bartlett küresellik testinin ise anlamlı olması verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir (Field, 2000; Ergin vd., 2023). Ölçeklerin KMO ve Bartlett testinin değerlerinin yeterli düzeyde olduğu görülmektedir.

3. Bulgular

3.1. Katılımcıları tanımlayan bazı özellikler

Katılımcıları tanımlayan bazı özellikler Çizelge 1'de gösterilmiştir. Buna göre anket çalışmasına katılanların %12,5'i kadın %87,5'i erkektir. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçü lisans (%76,7) ve %23,3'ü ise lisansüstü mezundur. Yine katılımcıların %60,9'u 25-35 yaş aralığında, %62,5'i evli ve %37,5'i ise bekdir. Araştırmaya katılan orman mühendislerinin %44,2'si orman işletme şefi, %35,3'ü mühendis, %9,2'si ise Ağaçlandırma ve Toprak Muhafaza (ATM) şefi olarak görev yapmaktadır.

3.2. Çevre ve doğa koruma gerekliliği yaklaşımı ölçeğine ait bulgular

3.2.1. Çevre ve doğa koruma gerekliliği yaklaşımı ölçeğine yönelik katılımcı görüşleri

Çizelge 2'de orman mühendislerinin ÇDGY ölçeğindeki likert tipi ölçümlere göre yapılan önermelere yönelik değerlendirmeleri yer almaktadır. Çizelgeye göre "Doğal kaynaklar tüm insanlığın ortak malıdır. Bu nedenle kaynakları kullanan ve kirlüten işletmeler "kirlüten öder düşüncesiyle, zararı karşılamak koşuluyla kullanılabilir" önermesine orman mühendislerinin %10,8'i kesinlikle katılmadığını %29,2'si katıldığını %41,7'si ise kesinlikle katıldığını, "Doğal kaynaklardan ekonomik bir yararın elde edilmesi söz konusu ise, öncelikle kullanılması ön planda olup, korunması ikinci planda olmalıdır" önermesine ise katılımcıların %19,2'si kesinlikle katılmadığını %10,8'i ise katılmadığını belirtmişlerdir. "Doğal kaynaklar tüm insanlığın ortak malıdır. Bu nedenle kullanımı da ortak olmalıdır. Bireylere satılmaz ve kiralanamaz" önermesine orman mühendislerinin %4,2'si kesinlikle katılmadığını %42,4'ü kesinlikle katıldığını belirtmişlerdir. "Sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda kuşaklar arası eşitlik olmalıdır. Gelecek kuşaklara bozulmamış bir çevre bırakılmalıdır" önermesine katılımcıların %23,3'ü katıldığını %69,1'i ise kesinlikle katıldığını ifade etmişlerdir.

3.2.2. Çevre ve doğa koruma gerekliliği yaklaşımı ölçeğine ait faktör analizi bulguları

Çevre ve doğa koruma gerekliliği yaklaşımı ölçeğine ilişkin AFA sonuçları Çizelge 3'te verilmiştir. Çizelge 3'te görüldüğü üzere ÇDGY ölçeği 6 maddeden oluşan 2 faktörlü yapıya sahiptir. Ölçeğin faktör yükleri 0,408-0,731 arasında değişmektedir. Ölçekte 1, 4 ve 5. maddeler 1. faktör 2, 3 ve 6. maddeler 2. faktör altında toplanmıştır. Ölçeğin 1.faktöre ait Cronbach alfa katsayısı 0,664 2.faktöre ait Cronbach alfa katsayısı 0,603 ölçeğin tamamına ait ise 0,539 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin KMO değeri 0,567 Bartlett küresellik testi ise 0,000 düzeyinde anlamlı olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin açıklanan varyans oranı ise %59,622 olarak bulunmuştur. Ölçeğe ilişkin Cronbach alfa katsayısı ve KMO değeri ölçeğin güvenilir ve faktörleşmeye uygun olduğunu göstermektedir. Çevre ve doğa koruma gerekliliği yaklaşımı ölçeği faktörleri ÇDGY1 ve ÇDGY2 olarak adlandırılmıştır.

Çizelge 1. Katılımcıları tanımlayan bazı özellikleri

Özellikler	Değer	Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	15	12,50
	Erkek	105	87,50
Yaş	18-24	7	5,80
	25-35	73	60,90
	36-44	33	27,50
	45 ve üzeri	7	5,80
Eğitim	Lisans	92	76,70
	Lisansüstü	28	23,30
Medeni durum	Bekâr	45	37,50
	Evli	75	62,50
Görev	Mühendis	46	38,30
	Orman İşletme Şefi	53	44,20
	Ağaçlandırma ve Toprak Muhafaza Şefi	11	9,20
	Kadastro Şefi	3	2,50
	İşletme Müdürü/İşletme Müdür Yardımcısı	7	5,80

3.3. Yeşil örgütsel davranış ölçeğine ait bulgular

3.3.1. Yeşil örgütsel davranış ölçeğine yönelik katılımcı görüşleri

Çizelge 4'te orman mühendislerinin YÖD ölçeğindeki önermelere likert tipi ölçümlere göre yapılan önermelere yönelik değerlendirmeleri yer almaktadır. Çizelgeye göre "İşyerinde küçük bir not almam gerekirse, büyük kâğıt yerine bloknot gibi küçük kâğıtları veya müsvedde kâğıtları tercih ederim" önermesine mühendislerin %25'i katıldığını %70'i ise kesinlikle katıldığını belirtirken, "İşyerinde artan

kâğıtları atmam, bir şekilde kullanırım" önermesine %69,1'i kesinlikle katıldığını ifade etmektedir. Orman mühendislerinin "İşyerinde elektriği tasarruflu kullanmaya dikkat ederim" önermesine %71,7'si, "Çevre dostu işyerlerinde çalışmayı tercih ederim" önermesine %60'ı, "Çalışma arkadaşlarımı çevre dostu ürünlere ve çevreye duyarlı davranışlara yönlendiririm" önermesine %54'ü, "İşyerinde tek kullanımlık ürünler yerine, sürekli kullanılabilir ürünler tercih ederim" önermesine %49,2'si "İşyerinde geri dönüştürülebilir malzemeleri geri dönüşüm kutusuna atarım veya başka bir amaçla kullanmak için ayırırım" önermesine %63,3'ü kesinlikle katıldığını ifade etmişlerdir.

3.3.2. Yeşil örgütsel davranış ölçeğine ait faktör analizi bulguları

Yeşil örgütsel davranış ölçeğine ilişkin AFA sonuçları Çizelge 5'te verilmiştir. YÖD ölçeğine uygulanan faktör analizi neticesinde faktör yükleri 0,572-0,905 arasında değişen 2 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ölçekte 1,2,3,4,5,6 ve 7. maddeler 1. faktör altında 8,9,10,11 ve 12. maddeler 2. faktör altında toplanmaktadır. 1. faktöre ait Cronbach alfa katsayısı 0,952 2. faktöre ait Cronbach alfa katsayısı 0,884 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin tamamına ait Cronbach alfa katsayısı 0,952 ve KMO değeri 0,929 ve AVO %74,955 olarak bulunmuştur. Ölçeğe ilişkin Cronbach alfa katsayısı ve KMO değeri ölçeğin, güvenilir ve faktörleşmeye uygun olduğunu göstermektedir. Yeşil örgütsel davranış ölçeği faktörleri YÖD1 ve YÖD2 olarak adlandırılmıştır.

Çizelge 2. Çevre ve doğa koruma gerekliliği yaklaşımı ölçeği ifadelerine yönelik yüzdesel dağılım

Çevre ve Doğa Korumanın Gerekliliği	1(%)	2(%)	3(%)	4(%)	5(%)
Doğal kaynaklar tüm insanlığın ortak malıdır. Bu nedenle kaynakları kullanan ve kirlüten işletmeler "kirlenen öder düşüncesiyle, zararı karşılamak koşuluyla kullanılabilir.	10,8	12,5	5,8	29,2	41,7
Doğal kaynaklar tüm insanlığın ortak malıdır. Bu nedenle kullanımı da ortak olmalıdır. Bireylere satılamaz ve kiralanamaz.	4,2	14,2	6,7	32,5	42,4
İnsan karışmadığı sürece çevre ve doğa kendi işleyişine bozulmadan devam edebilir.	5,8	13,3	3,3	28,3	49,3
Doğal kaynaklardan ekonomik bir yararın elde edilmesi söz konusu ise, öncelikle kullanılması ön planda olup, korunması ikinci planda olmalıdır.	19,2	10,8	12,5	35,8	21,7
Ülkelerin çevre sorunlarından daha önemli sosyo-ekonomik sorunları olabilir. Bu nedenle sosyo-ekonomik sorunların çözümüne öncelik verilmelidir	7,5	8,3	6,7	30,8	46,7
Sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda kuşaklar arası eşitlik olmalıdır. Gelecek kuşaklara bozulmamış bir çevre bırakılmalıdır.	1,7	4,2	1,7	23,3	69,1

1:Kesinlikle katılmıyorum, 2:Katılmıyorum, 3: Ne katılmıyorum ne katılıyorum, 4:Katılıyorum, 5:Kesinlikle katılıyorum

Çizelge 3. Çevre ve doğa koruma gerekliliği yaklaşımı ölçeği döndürülmüş faktör analizi bulguları

İfadeler	Madde Yükleri	
	ÇDGY1 ¹	ÇDGY2 ²
Çevre ve Doğa Koruma Gerekliliği Yaklaşımı Ölçeği		
1. Doğal kaynaklar tüm insanlığın ortak malıdır. Bu nedenle kaynakları kullanan ve kirlüten işletmeler "kirlenen öder düşüncesiyle, zararı karşılamak koşuluyla kullanılabilir.	0,637	
4 Doğal kaynaklardan ekonomik bir yararın elde edilmesi söz konusu ise, öncelikle kullanılması ön planda olup, korunması ikinci planda olmalıdır.	0,855	α: 0,664 Özdeğer;1,866
5. Ülkelerin çevre sorunlarından daha önemli sosyo-ekonomik sorunları olabilir. Bu nedenle sosyo-ekonomik sorunların çözümüne öncelik verilmelidir	0,815	
2. Doğal kaynaklar tüm insanlığın ortak malıdır. Bu nedenle kullanımı da ortak olmalıdır. Bireylere satılamaz ve kiralanamaz.		0,755
3. İnsan karışmadığı sürece çevre ve doğa kendi işleyişine bozulmadan devam edebilir.		0,705
6. Sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda kuşaklar arası eşitlik olmalıdır. Gelecek kuşaklara bozulmamış bir çevre bırakılmalıdır.		0,807

KMO³; 0,567 α: 0,539 AVO⁴; %59,622

¹ Çevre ve Doğa Koruma Gerekliliği Yaklaşımı1

² Çevre ve Doğa Koruma Gerekliliği Yaklaşımı2

³ Kaiser-Meyer-Olkin

⁴ Açıklanan Varyans Oranı

Çizelge 4. Yeşil örgütsel davranış ölçeği ifadelerine yönelik yüzdesel dağılım

Yeşil Örgütsel Davranış Ölçeği	1(%)	2(%)	3(%)	4(%)	5(%)
İşyerinde küçük bir not almam gerekirse, büyük kâğıt yerine bloknot gibi küçük kâğıtları veya müsvedde kâğıtları tercih ederim.	0,8	1,7	2,5	25,0	70,0
İşyerinde gereksiz yanan ampul gördüğümde hemen söndürürüm.	1,7	0,8	1,7	19,2	76,6
İşyerinde geri dönüştürülebilir malzemeleri geri dönüşüm kutusuna atarım veya başka bir amaçla kullanmak için ayırırım.	1,7	1,7	5,0	28,3	63,3
İşyerinde artan kâğıtları atmam, bir şekilde kullanırım.	1,7	3,3	1,7	24,2	69,1
İşyerinde elektriği tasarruflu kullanmaya dikkat ederim.	1,7	1,7	1,7	23,3	71,7
İşyerinde suyu tasarruflu kullanmaya dikkat ederim.	1,7	1,7	2,5	27,5	66,7
Çevre dostu işyerlerinde çalışmayı tercih ederim.	2,5	0,8	4,2	32,5	60,0
İşyerinde çevre dostu faaliyetlere katılırım.	0,8	5,0	2,5	31,7	60,0
Çalışma arkadaşlarımı çevre dostu ürünlere ve çevreye duyarlı davranışlara yönlendiririm.	0,8	2,5	6,7	35,8	54,2
İşyerinde kullanılan tüketim ürünlerinde son kullanma tarihine dikkat ederim.	0,8	0,8	2,5	35,8	60,0
Ofis malzemelerinin seçiminde çevre dostu ürünleri tercih ederim.	0,8	0,8	13,3	40,8	44,2
İşyerinde tek kullanımlık ürünler yerine, sürekli kullanılabilir ürünler tercih ederim.	2,5	1,7	5,8	40,8	49,2

1:Kesinlikle katılmıyorum, 2:Katılmıyorum, 3: Ne katılmıyorum ne katılmıyorum, 4:Katılıyorum, 5:Kesinlikle katılıyorum

Çizelge 5. Yeşil örgütsel davranış ölçeği döndürülmüş faktör analizi bulguları

İfadeler	Madde Yükleri	
	YÖD1 ⁵	YÖD2 ⁶
Yeşil Örgütsel Davranış Ölçeği		
1. İşyerinde küçük bir not almam gerekirse, büyük kâğıt yerine bloknot gibi küçük kâğıtları veya müsvedde kâğıtları tercih ederim.	0,701	
2. İşyerinde gereksiz yanan ampul gördüğümde hemen söndürürüm	0,903	
3. İşyerinde geri dönüştürülebilir malzemeleri geri dönüşüm kutusuna atarım veya başka bir amaçla kullanmak için ayırırım.	0,765	
4. İşyerinde artan kâğıtları atmam, bir şekilde kullanırım.	0,792	
5. İşyerinde elektriği tasarruflu kullanmaya dikkat ederim.	0,874	
6. İşyerinde suyu tasarruflu kullanmaya dikkat ederim.	0,842	
7. Çevre dostu işyerlerinde çalışmayı tercih ederim.	0,715	
8. İşyerinde çevre dostu faaliyetlere katılırım.		0,774
9. Çalışma arkadaşlarımı çevre dostu ürünlere ve çevreye duyarlı davranışlara yönlendiririm.		0,797
10. İşyerinde kullanılan tüketim ürünlerinde son kullanma tarihine dikkat ederim.		0,644
11. Ofis malzemelerinin seçiminde çevre dostu ürünleri tercih ederim.		0,843
12. İşyerinde tek kullanımlık ürünler yerine, sürekli kullanılabilir ürünler tercih ederim.		0,686

α : 0,952
Özdeğer; 1,050

α : 0,884
Özdeğer; 7,944

KMO: 0,929 α : 0,952 AVO: %74,955

3.4. Hipotez testlerine yönelik bulgular

Çizelge 6 ve Çizelge 7'de değişkenlerin cinsiyete ve medeni duruma göre farklılık olup olmadığını test etmek için yapılan Mann-Whitney U testi bulguları yer almaktadır. Buna göre, ÇDKG ve YÖD değişkenleri hem cinsiyete göre hem de medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Yani katılımcıların kadın ve erkek ya da bekâr ve evli olma durumuna göre çevre ve doğa konusundaki yaklaşımları ve yeşil örgütsel davranışları durumları arasında farklılık gözlenmemektedir.

Çizelge 8'de değişkenlerin katılımcıların yaş gruplarına göre farklılık durumlarına ilişkin Kruskal Wallis-H testi bulguları yer almaktadır. Çizelge 8'de görüldüğü üzere ÇDKG ve YÖD değişkenleri yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Çizelge 6. Değişkenler ile cinsiyet arasındaki farklılığa ilişkin Mann-Whitney U Testi

	Cinsiyet	N	Ort.	U	Z	p
ÇDKG	Erkek	105	62,76			
	Kadın	15	44,67	550,00	-1,891	0,059
	Toplam	120				
YÖD	Erkek	105	58,71			
	Kadın	15	73,03	599,500	-1,520	0,129
	Toplam	120				

P<0,05 ÇDKG; Çevre ve Doğa Koruma Gerekliliği Yaklaşımı YÖD; Yeşil Örgütsel Davranış

Çizelge 7. Değişkenler ile medeni durum arasındaki farklılığa ilişkin Mann-Whitney U Testi

	Medeni durum	N	Ort.	U	Z	p
ÇDKG	Bekâr	45	55,89			
	Evli	75	63,27	1480,00	-1,128	0,259
	Toplam	120				
YÖD	Bekâr	45	62,42			
	Evli	75	59,35	1601,00	-0,478	0,633
	Toplam	120				

P<0,05 ÇDKG; Çevre ve Doğa Koruma Gerekliliği Yaklaşımı YÖD; Yeşil Örgütsel Davranış

⁵ Yeşil Örgütsel Davranış1

⁶ Yeşil Örgütsel Davranış2

Çizelge 9'da değişkenlerin katılımcıların eğitim durumlarına göre farklılık durumlarına ilişkin Mann-Whitney U testi bulguları verilmiştir. Katılımcıların eğitim durumlarına göre ÇDGY istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermezken (p;0,886), YÖD'leri eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir (p;0,044). Eğitim düzeyi lisans olan katılımcıların YÖD sıra ortalamaları 57,03 lisansüstü eğitim düzeyine sahip katılımcıların YÖD sıra ortalamaları ise 71,89 olarak tespit edilmiştir. Bulgular incelendiğinde YÖD açısından lisansüstü eğitim düzeyine sahip katılımcıların lehine bir durum olduğu görülmektedir.

Çizelge 10'da değişkenlerin katılımcıların üstlendikleri görevlere göre farklılık durumlarına ilişkin Kruskal Wallis-H testi bulguları verilmiştir. Katılımcıların kurumda üstlendikleri göreve göre ÇDGY ve YÖD arasında anlamlı farklılığa ilişkin yapılan analiz sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Çizelge 8. Değişkenler ile yaş grupları arasındaki farklılığa ilişkin Kruskal-Wallis H Testi

	Yaş	N	Ort.	H	sd ⁷	p
ÇDKG	18-24	7	55,21	2,746	3	0,432
	25-35	73	56,97			
	36-44	33	68,26			
	45 ve üzeri	7	66,00			
	Toplam	120				
YÖD	18-24	7	64,50	0,402	3	0,940
	25-35	73	60,90			
	36-44	33	60,24			
	45 ve üzeri	7	53,50			
	Toplam	120				

P<0,05 ÇDGY; Çevre ve Doğa Koruma Gerekliği Yaklaşımı YÖD; Yeşil Örgütsel Davranış

Çizelge 9. Değişkenler ile eğitim durumu arasındaki farklılığa ilişkin Mann-Whitney U Testi

	Eğitim durumu	N	Ort.	U	Z	p
ÇDKG	Lisans	92	60,75	1265,00	-0,143	0,886
	Lisansüstü	28	59,68			
	Toplam	120				
YÖD	Lisans	92	57,03	969,00	-2,016	0,044
	Lisansüstü	28	71,89			
	Toplam	120				

P<0,05 ÇDGY; Çevre ve Doğa Koruma Gerekliği Yaklaşımı YÖD; Yeşil Örgütsel Davranış L: Lisans LÜ: Lisansüstü

Çizelge 10. Değişkenler ile görev arasındaki farklılığa ilişkin Kruskal Wallis-H Testi

	Görev	N	Ort.	H	sd	p
ÇDKG	Mühendis	46	56,27	2,694	4	0,069
	Orman İşletme Şefi	53	62,68			
	ATM Şefi	11	74,23			
	Kadastro Şefi	3	13,50			
	İşletme Mdr./Yrd.	7	70,36			
YÖD	Mühendis	46	66,23	5,175	4	0,270*
	Orman İşletme Şefi	53	61,21			
	ATM Şefi	11	44,77			
	Kadastro Şefi	3	42,00			
	İşletme Mdr./Yrd.	7	50,14			
	Toplam	120				

*P<0,05 ÇDGY; Çevre ve Doğa Koruma Gerekliği Yaklaşımı YÖD; Yeşil Örgütsel Davranış

Çizelge 11 incelendiğinde ÇDGY ile YÖD (r: 0,181 p<0,05) arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. ÇDGY ile YÖD arasındaki r katsayısına (+1 ile -1 arasında değer alır) bakıldığında pozitif yönlü, anlamlı ve zayıf bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Yani ankete katılım sağlayan orman mühendislerinin ÇDGY arttıkça YÖD'leri artmaktadır.

4. Tartışma ve sonuç

Yaşanabilir, temiz ve kaliteli bir çevre insanlar için her zamankinden daha fazla önemli hale gelmeye başlamıştır. Türkiye'de ve dünyada meydana gelen iklim değişikliği ve sonuçları çevrenin korunmasını zorunlu kılmıştır. Bu durum çevre farkındalığının gelişmesine katkı sağlayarak yeşil kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Doğa dostu anlamına gelen yeşil kavramı özellikle çevrenin doğru ve sürdürülebilir şekilde yönetilmesini gerekli kılmıştır. Doğanın önemli parçası olan ormanlar ise yeşil kavramının önemli bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Literatürde yeşil örgütsel davranış ile örgütsel adalet, iş doyum, iş performansı, sürdürülebilir tüketici davranışları ve toplam kalite yönetimi uygulamaları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar (Akbaba, 2019; Bulut, 2022; Mert ve Arıkan Saltık, 2023; Salepçioğlu ve Kırcı, 2023; Tuna ve Yıldız, 2023) bulunmaktadır.

Araştırmada katılımcıların ÇDGY ölçeğine yönelik görüşleri incelendiğinde orman mühendislerinin büyük çoğunluğunun çevrenin ortak miras olduğunu ve sürdürülebilir kullanım ilkesi gözetilerek gelecek nesillere aktarılması gerektiğini belirttiği görülmektedir. Literatürde benzer şekilde üniversite öğrencilerinin çevresel farkındalıklarını belirlemeye yönelik yapılan araştırma bulgularında katılımcıların çevresel konulara karşı duyarısız olmadıklarını (Özbebek Tunç vd., 2012), katılımcıların yeşil örgüt iklim algısı ile yeşil örgütsel davranış düzeylerinin yüksek olduğunu (Özalp ve Erbaşı, 2021), otel işletmelerinin yeşil örgüt ikliminin yeşil satın alma davranışı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu (Mert ve Arıkan Saltık, 2023) ifade eden araştırmalar bulunmaktadır. Ayrıca, Yılmaz (2009) tarafından yapılan araştırmada Edirne'de yaşayan insanların çevre bilinci irdelemiş ve katılımcıların %87'si çevrenin sürdürülebilir bir şekilde korunarak gelecek kuşaklara aktarılması gerektiğini ifade etmiştir. ÇDGY ve YÖD ölçeği orman mühendisleri görüşleri literatürdeki araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Çizelge 11. ÇDGY ve YÖD Spearman korelasyon analizi

		CDKG	YÖD	Ort	Sd
ÇDGY	Korelasyon katsayısı	1,000	0,181*		
	Anlamlılık (Çift Yönlü)		0,048	3,93	0,68
Spearman's rho	N	120	120		
	Korelasyon katsayısı	0,181*	1,000		
YÖD	Anlamlılık (Çift Yönlü)	0,048		4,49	0,63
	N	120	120		

*. 0,05 önem düzeyinde anlamlı ilişki (2-yönlü). ÇDGY; Çevre ve Doğa Koruma Gerekliği Yaklaşımı YÖD; Yeşil Örgütsel Davranış

⁷ Serbestlik Derecesi

Araştırmada bir diğer bulguda, orman mühendislerinin çevre ve doğa koruma yaklaşımlarının yeşil örgütsel davranış üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif etkisinin olduğu ve “*H₆: ÇDGY ve YÖD arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır*” hipotezinin desteklendiği görülmektedir. Literatürde, yeşil davranışların sergilenmesinde çevresel tutkunun etkili bir unsur olduğu ve çevresel yaklaşımlarının yeşil örgütsel davranış üzerinde anlamlı ve pozitif etkiye sahip olduğunu (Afsar vd., 2016; Saifulina ve Carballo-Penela, 2017; Akandere, 2019; Ng vd., 2019; Saleem vd., 2021), çevre tutkusunun ve yeşil örgüt ikliminin çalışan davranışları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olduğunu (Coşkun, 2022) ve sürdürülebilir tüketim davranışları ile yeşil örgütsel davranış arasında anlamlı bir ilişki olduğunu (Bulut, 2022) ifade eden benzer bulgulara sahip araştırmalar bulunmaktadır.

Araştırmada çevre ve doğa koruma yaklaşımı ile yeşil örgütsel davranışların demografik özelliklere göre farklılık durumları incelenmiş ve orman mühendislerinin yeşil örgütsel davranışlarının eğitim durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu durumda “*H₅: ÇDGY ve YÖD eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir*” hipotezinin desteklendiği ve *H₁, H₂, H₃ ve H₄* hipotezlerinin reddedildiği görülmektedir. Eğitim durumlarındaki bu farklılık lisansüstü eğitime sahip orman mühendislerinin yeşil örgütsel davranış eğilimi göstermeye daha yatkın olmasından kaynaklanmaktadır. Literatürde kişilik özelliklerinin yeşil örgütsel davranış üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olduğunu (Erbaşı vd., 2022), orman mühendislerinin çevresel tutumlarının eğitim durumlarına göre farklılık gösterdiğini (Topaloğlu ve Alkan, 2023a) ifade eden benzer bulgulara ulaşılan araştırmalar bulunmaktadır.

Daha önce de değinildiği üzere duyarlılık, tutum ve yeşil satın alma kavramları yeşil örgütsel davranışı oluşturan unsurlar arasında yer almaktadır. Nitekim yapılan araştırmalarda çevresel kaygının ormancılıkta sertifikalandırma bilgisini pozitif yönde etkilediği (Topaloğlu ve Alkan, 2023b) aynı zamanda bir diğer araştırmada çevresel kaygının yeşil ürünlere karşı tutumu ve yeşil satın alma niyetini de pozitif yönde etkilediği (Topaloğlu ve Alkan, 2023c) saptanmıştır. Bunun yanı sıra orman mühendisleri üzerine yapılan diğer bir araştırmada ormancılıkta sertifikasyon bilgisinin yeşil satın alma davranışını olumlu yönde etkilediği ve yeşil satın alma niyeti ile yeşil satın alma davranışı arasındaki ilişkide ormancılıkta sertifikasyon bilgisinin ayırt edici bir unsur olduğu saptanmıştır (Topaloğlu ve Alkan, 2023d). Ormancılıkta sertifikasyon çalışmaları hakkında bilgi ve yaklaşımın yeşil davranışlar üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bu nedenle ormancılık kurumlarının çevre ve doğa konusundaki yaklaşım ve uygulamaları ile kazandıkları yeşil davranışlar çevrenin korunması ve yaşanılabilir kaliteli çevrenin oluşmasında oldukça önemlidir.

Çevrenin ve çevreci anlayışın hâkimiyet kazanmaya başladığı günümüzde sadece sosyal ortamda değil çalışma ortamlarında da insanlar yeşil davranışlar sergilemeye başlamaktadır. Bu araştırmanın ekosistem yönetiminde etkili ve söz sahibi olan orman mühendisleri özelinde gerçekleştirilmiş olması çalışmanın ayrı bir değerini ortaya koymaktadır. Araştırma bulgularında da görüldüğü üzere özellikle orman mühendislerinin çevre koruma, sertifikalandırma vb. konularda lisansüstü eğitimlerinin

desteklenmesi ve teşvik edilmesi çevreye karşı olan yaklaşımlarında olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Ayrıca kurumsal olarak çevre-doğa yönetimi ve önemi ile ilgili seminer ve eğitimlerin düzenlenmesi, orman mühendislerinin farkındalık düzeylerinin artmasına ve yeşil örgütsel davranış kazanımlarına olumlu yönde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çevre-doğa eğitim ve seminerlerinde yeşili sev, doğayı koru gibi klasikleşmiş söylemlerin öğretilmesinden ziyade çevre bilincinin geliştirilmesi ve farkındalığın artırılması amaçlanmalıdır (Çelikkıran, 1995). Bu amaçla çevre ve doğa korumaya yönelik bilinç ve farkındalık oluşturulurken atık sorunu, ormanlardan elde edilen kâğıt hammaddesinin önemi, çölleşme ve toprak erozyonu ile mücadele, içilebilir ve kaliteli suyun sürdürülebilir bir şekilde sağlanması, iklim değişikliği ve çevre kirliliğinin önlenmesi noktasında ormanlık ve sulak alanların korunması hususuna dikkat edilmesi faydalı olacaktır (Kızıroğlu, 2023). Korkmaz ve Adıgüzel (2021) tarafından yapılan araştırmada orman mühendislerinin, orman kaynakları yönetiminin iklim değişikliğine uyumu konusunda teknik bilgi eksikliğinin önemli bir kısıtlarının olduğu ifade edilmiştir. Benzer şekilde çevre ve doğa korumaya yönelik, öncelikle bilgi düzeyi daha sonra bilinç ve farkındalıklarının artırılmasına yönelik programların yapılması oldukça önemlidir. Bu eğitim programlarının, orman mühendislerinin, çevre farkındalığı yüksek ve çevreye karşı olumlu davranış sergilemesi ve davranışlarının da bu doğrultuda şekillenmesinde etkili olacaktır.

Kaynaklar

- Afsar, B., Badir, Y., Kiani, U. S., 2016. Linking spiritual leadership and employee proenvironmental behavior: the influence of workplace spirituality, intrinsic motivation, and environmental passion. *Journal of Environmental Psychology*, 45: 79-88. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jenvp.2015.11.01>
- Akandere, G., 2019. Çalışanların çevre tutkusunun yeşil davranışları üzerindeki etkisi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4): 387-404.
- Akbaba, M., 2019. Örgütsel adalet iş görenlerin yeşil örgütsel davranışını etkiler mi? *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2): 641-660.
- Akyol, A., Tolunay, A., 2014. Sürdürülebilir orman yönetimi ölçüt ve göstergelerinin Türkiye için modellenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 15(1): 21-32.
- Aslan, Y., Zengin, O., Polat, F.S., 2023. Sağlık çalışanlarının yeşil örgütsel davranış konusundaki farkındalık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(3): 1388-1402.
- Boiral, O., Paillé, P., Raineri, N., 2015. *The Nature Of Employees' Proenvironmental Behaviors. The Psychology Of Green Organizations* (Ed: Robertson, J.L., Barling, J.), Oxford University Press, NewYork, pp.12-32.
- Bowonder, B., 1986. Environmental management problems in India. *Environmental Management*, 10(5): 599-609.
- Boz, D., Duran, C., Başköy, S., 2020. Yeşil pazarlama faaliyetlerinin tüketiciler üzerindeki etkileri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(22): 1346-1372.
- Bulut, M., 2022. Öğretmenlerin yeşil örgütsel davranışlarının sürdürülebilir tüketim davranışı üzerine etkisi. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 5(1): 27-49
- Büyükoztürk, Ş., 2002. Faktör Analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32: 470-483.
- Büyükoztürk, Ş., 2012. *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Pegem Akademi Yayınları, Ankara

- Chapman D., Sharma K., 2001. Environmental attitudes and behavior of primary and secondary students in Asian cities: An overview strategy for implementing an ecoschools programme. *The Environmentalist*, 21: 265-272.
- Coşkun, Ö.F., 2022. Çevre tutkusunun, yeşil dönüştürücü liderliğin ve yeşil örgüt ikliminin çevreci çalışan davranışları üzerine etkisi. *Journal of Politics, Economy and Management*, 5(1): 1-16.
- Çabuk, B., Karacaoğlu, Ö. C., 2003. Üniversite öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36(1-2): 190-200
- Çelikkıran, A., 1995. İnsan, çevre, eğitim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(4): 569-572.
- Çokluk, Ö., Şekerçioğlu, G., Büyükköztürk, Ş., 2012. Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Demirbaş, M., Aydın, D., 2020. 21. Yüzyılın en büyük tehdidi: küresel iklim değişikliği. *Ecological Life Science*, 15(4): 163-179.
- Efek, E., Sivrikaya, Ö., Sadık, R., 2018. Spor bilimleri alanında okuyan üniversite öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeyleri ile spor tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(29): 3895-3903.
- Efek, E., Yiğiter, K., 2021. Spor katılımının atılganlık ve spormenlik düzeyleri ile ilişkisi. *OPUS*, 18(43): 6732-6763.
- Erbaşı A., 2018. Yeşil örgütsel davranış: Özgün bir ölçek geliştirme, 6. Örgütsel Davranış Kongresi Bildiriler Kitabı, 2-3 Kasım, Isparta, 581-590.
- Erbaşı, A., 2019. Green Organizational Behavior Scale: A Study in Scale Development. *Istanbul Management Journal*, 86: 1-23, <https://doi.org/10.26650/imj.2019.86.0001>
- Erbaşı, A., Çalışkan, A., Akdeniz, G., 2022. Kişilik özelliklerinin yeşil örgütsel davranış üzerindeki etkisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2): 154-185.
- Ergin, G., Çatı, K., Oskaloğlu, E., 2023. Sorumluluk bilinci ve faydacı tüketimin demografik faktörler bağlamında irdelenmesi. *Ege 9. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi*, 22-24 Eylül, İzmir, s.268-285.
- Eroğlu, A., 2008. Faktör analizi. spss uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, s: 321-331.
- Field, A., 2000. *Discovering statistics using SPSS for Windows*. Sage Publications. New Delhi.
- Harrington, D., 2009. *Confirmatory Factor Analysis*. Oxford University Press, New York, pp. 21-35.
- Kalaycı, Ş., 2008. SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayınları, Ankara.
- Kardaş, F., Cebe, M., 2018. Doğa koruma ve çevre eğitimi açısından sulak alanların işlevleri. *Menba Su Ürünleri Fakültesi Dergisi*, 4(1): 29-35.
- Keklik, B.A., 2023. E-Ticaret müşterilerinin lojistik hizmet kalitesi algılarının markadan kaçınma davranışına etkisi: İstanbul ili örneği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya
- Kılınç, M., 2019. Çevreye duyarlı teknolojik ürün algısı ve reklamlarda çevresel özelliklerin vurgulanmasının satın alma niyetine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, Sakarya.
- Kızıroğlu, İ., 2023. Çevre eğitimi ve çevre bilinci. *Türkiye Tabiatını Koruma Demeği Tabiat ve İnsan Dergisi*, 2(193): 5-17.
- Korkmaz, M., Adıgüzel, O.A., 2021. Türkiye'de orman kaynakları yönetiminin iklim değişikliğine uyumuna ilişkin değerlendirmeler. *Turkish Journal of Forestry*, 22(4): 417-425. DOI: 10.18182/tjf.101955
- Mert, N., Arıkan Saltık, I., 2023. Otel işletmelerinde yeşil örgüt iklimi ve yeşil davranışın iş tatminine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(2): 592-614.
- Min, H., Galle, W. P., 2001. Green purchasing practices of US firms. *International Journal of Operations & Production Management*, 21(9): 1222-1238.
- Neale, M.N., Liebert, R.M., 1980. *Science and Behavior: An Introduction to Methods of Research*. Prentice-Hall International, Inc. London.
- Ng, L. P., Choong, Y. O., Tee, C. W., Kuar, L. S., Teoh, S. Y., Chen, I. C., 2019. Green work climate and pro-environmental behaviour among academics: The mediating role of harmonious environmental passion. *International Journal of Management Studies*, 26(2): 77-97
- Nunnally, J.C., Bernstein, I.H., 1994. *Psychometric Theory*, McGraw Hill, New York.
- Topaloğlu, G., Alkan, H., 2023a. Orman teşkilatında çalışan orman mühendislerinin yeşil ürünlere yönelik algı ve tutumlarını etkileyen faktörler. *Turkish Journal of Forestry*, 24(2): 85-98.
- Topaloğlu, G., Alkan, H., 2023b. Çevresel kaygının yeşil satın alma davranışı ve sertifikasyon üzerine etkileri: Aydın İli Örneği, *Doğa ve Mühendislik Bilimlerinde Güncel Tartışmalar 10*, Bidge Yayınları, ss:24-47
- Topaloğlu, G., Alkan, H., 2023c. Çevresel kaygı ile yeşil ürünlere karşı tutum arasındaki ilişkide yeşil satın alma niyetinin aracılık rolü. *Marka Yolculuğu: Dijital Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik 1*, Bidge Yayınları, ss:101-133
- Topaloğlu, G., Alkan, H., 2023d. Ormancılıkta yeşil satın alma niyeti ile yeşil satın alma davranışı arasındaki ilişkide sertifikasyonun aracılık rolü. *Turkish Journal of Forestry*, 24(3): 287-298. DOI: 10.18182/tjf.1322689
- Tozluoğlu, E., Dursun, M., Şebin, K., 2020. Hemşirelerin empati düzeylerinin sportif aktivite yapma ve farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Sport Science (NWSASPS)*, 15(3): 23-32, DOI: 10.12739/NWSA.2020.15.3.2B0124.
- Tuna, Ö., Yıldız, M., 2023. Çalışanın yeşil davranışı ve iş performansında yeşil dönüştürücü liderliğin rolü. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, C-iasoS 2022 Özel Sayısı: 61-80. <https://doi.org/10.18092/ulikidince.1219730>
- OGM, 2023. Orman Genel Müdürlüğü 2022 yılı faaliyet raporu. <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane-sitesi/FaaliyetRaporu/Orman%20Genel%20M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BC%C4%9F%C3%BC%202022%20Y%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf> (Son Erişim Tarihi: 25.12.2023)
- Özalp, Ö., 2019. Otel çalışanlarının yeşil örgüt iklimi algılarının yeşil örgütsel davranışları üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı.
- Özalp, Ö., Erbaşı, A., 2021. Yeşil örgüt iklim algısının yeşil örgütsel davranış üzerine etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 22(1): 43-73
- Özbebek Tunç, A., Akdemir Ömür, G., Düren, A.Z., 2012. Çevresel farkındalık. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 47: 227-246.
- Özdamar, K., 2002. Paket programlar ile istatistiksel veri analizi, *Kaan Kitabevi*, Eskişehir, s: 661-667.
- Özdamar, K., 2013. *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Nisan Kitabevi Yayınları, Eskişehir.
- Saifulina, N., Carballo-Penela, A., 2017. Promoting sustainable development at an organizational level: An analysis of the drivers of workplace environmentally friendly behaviour of employees. *Sustainable Development*, 25(4): 299-310. <https://doi.org/10.1002/sd.165>
- Saleem, M., Qadeer, F., Mahmood, F., Han, H., Giorgi, G., Ariza-Montes, A., 2021. Inculcation of green behavior in employees: A multilevel moderated mediation approach. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18: 1-21. <https://doi.org/10.3390/ijerph18010331>
- Salepcioğlu, M.A., Kırca, P., 2023. Toplam kalite yönetimi uygulamalarının gıda sektörü çalışanlarının yeşil örgütsel davranışları üzerine etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 27(1): 117-132.
- Sarkis, J., 2001. Manufacturing's role in corporate environmental sustainability - Concerns for the new millennium. *International Journal of Operations & Production Management*, 21(5/6): 666-686. <https://doi.org/10.1108/01443570110390390>

- Sönmez, R. V., 2020. Okul Yöneticilerinin Yeşil Örgütsel Davranışlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(4): 1107–1119.
- Şimşekli, Y., 2004. Çevre bilincinin geliştirilmesine yönelik çevre eğitimi etkinliklerine ilköğretim okullarının duyarlılığı. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(1): 83–92.
- Weerarathna, R. S., Jayarathna D. Y., Pintoe, A., 2017. Employee green behavior: A case in manufacturing & service sector in Sri Lanka. International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, 7(12): 1095-1106.
- Yaşar, E., 2023. Yeşil psikolojik iklim ve yeşil örgütsel davranış ilişkisi: otel işletmeleri örneği. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 33(2): 831-844.
- Yılmaz, R., 2009. Edine’de çevre bilincinin belirlenmesi ve sosyo ekonomik özelliklerin çevresel bilinç üzerine etkilerinin incelenmesi. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 6(1): 79-92.
- Yiğit, B., 2022. Yeşil örgütsel davranış: Tekstil sektöründe bir örnek. JOEEP, 7(2): 186-192.